

แนวปฏิบัติการพิจารณาตราสารหนี้ตามเกณฑ์ SPPI

และ การกำหนดสถานะ (Stage)

ภายใต้มาตรฐานบัญชี TFRS 9

อยู่ระหว่างรอความคิดเห็นเพิ่มเติมจากสภาวิชาชีพบัญชี

Thai Bond Market Association

1. Introduction & Objective

มาตรฐานบัญชีสากลใหม่ (International Financial Reporting Standards: IFRS) ฉบับที่ 9 เรื่อง เครื่องมือทางการเงิน ที่จะมีผลบังคับใช้กับภาคธุรกิจของไทยในต้นปี 2563 เป็นไปตามประกาศสภาวิชาชีพบัญชี “เรื่อง มาตรฐานการรายงานทางการเงิน ฉบับที่ 9 เรื่อง เครื่องมือทางการเงิน” หรือที่รู้จักกันในชื่อ TFRS 9 กำหนดให้กิจการต้องกันเงินสำรองเพื่อป้องกันความเสียหายจากเหตุการณ์ต่างๆ ที่อาจจะเกิดขึ้นในอนาคต (Expected Loss) ซึ่งเป็นมุมมองในเชิง Looking forward เพื่อความมั่นคงของกิจการ ซึ่งต่างจากมาตรฐานบัญชีในปัจจุบันที่จะมีการกันสำรองเมื่อความเสียหายเกิดขึ้นแล้ว (Incurred Loss) มาตรฐานบัญชีใหม่นี้จึงมีการปรับปรุง ใน 3 ส่วนด้วยกัน คือ

(1) การจัดประเภทรายการและการวัดมูลค่า (Classification and Measurement)

(2) การด้อยค่าของเครื่องมือทางการเงิน (Impairment)

(3) การบัญชีป้องกันความเสี่ยง (Hedge Accounting)

เนื่องจากการปรับปรุงในส่วนที่ (1) และ (2) เกี่ยวเนื่องกับการบันทึกบัญชีของกิจการที่มีการลงทุนในตราสารหนี้ สมาคมตลาดตราสารหนี้ไทย (Thai Bond Market Association: ThaiBMA) จึงได้ทำการศึกษาและรับฟังความคิดเห็นจากผู้ร่วมตลาดเพื่อจัดทำแนวปฏิบัติที่เกี่ยวข้องกับธุรกรรมตราสารหนี้ซึ่งจะช่วยอำนวยความสะดวกให้แก่ผู้ร่วมตลาด

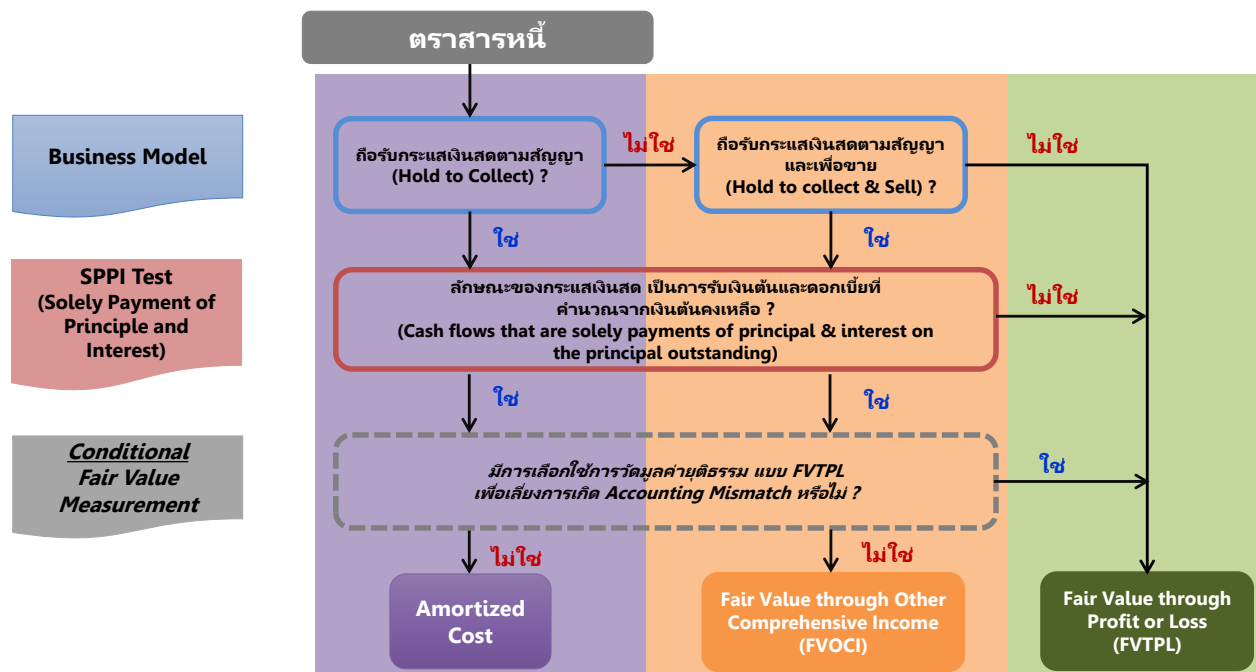
การจัดประเภทรายการและการวัดมูลค่า (Classification and Measurement) เป็นการพิจารณา ลักษณะของตราสารหนี้ที่ลงทุนเพื่อลงบัญชีให้ถูกประเภท ซึ่งจะเชื่อมโยงกับการตั้งด้อยค่าในส่วนที่ (2) ต่อไป โดยหลักการจัดประเภทรายการและการวัดมูลค่า ประกอบด้วย 2 เกณฑ์ ดังนี้

- 1) พิจารณาว่ากิจการหรือองค์กรมีเป้าหมายของการลงทุนตราสารหนี้เพื่อวัตถุประสงค์อะไร (Business Model) โดยกำหนดไว้ 3 วัตถุประสงค์ คือ 1.1) เพื่อรับเงินต้นคืนและดอกเบี้ยตลอดตามสัญญาเท่านั้น (Hold to collect) 1.2) เพื่อรับกระแสเงินสดตามสัญญาเช่นเดียวกับ 1.1) และอาจขายในอนาคต (Hold & Sell) และ 1.3) เพื่อเก็งกำไรระยะสั้น (Hold for trading)
- 2) พิจารณากระแสเงินสดตามสัญญาจากตราสารหนี้ที่ลงทุนว่าประกอบด้วยเงินต้นและดอกเบี้ยเท่านั้นหรือไม่ (Solely Payment of Principal and Interest - SPPI) โดยดอกเบี้ยนั้นต้องครอบคลุม

กระแสเงินสดที่สะท้อนมูลค่าเงินตามเวลา ความเสี่ยงด้านเครดิต ความเสี่ยงสภาพคล่อง และต้นทุนการบริหารที่เกี่ยวข้องกับการถือสินทรัพย์ทางการเงินในช่วงระยะเวลาใดระยะเวลาหนึ่ง

เมื่อพิจารณาตราสารหนี้ตามหลักเกณฑ์ทั้ง 2 ข้อนี้แล้ว จะทำให้สามารถจัดประเภทได้ว่าควรวัดมูลค่าของตราสารหนี้ที่ลงทุนในรูปแบบใดจาก 3 รูปแบบ ดังต่อไปนี้ ได้แก่ 1) ราคาทุนตัดจำหน่าย (Amortized Cost- AC) 2) มูลค่ายุติธรรมผ่านกำไรขาดทุนเบ็ดเสร็จอื่น (Financial Asset at Fair Value through Other Comprehensive Income - FVOCI) และ 3) มูลค่ายุติธรรมผ่านกำไรหรือขาดทุน (Financial Asset at Fair Value through Profit or Loss - FVTPL) ซึ่งหากเป็น 2 แบบแรกจะส่งผลให้การลงทุนตราสารหนี้ดังกล่าวต้องตั้งสำรองเพื่อการด้อยค่าตามส่วนที่ (2)

แผนภาพ: หลักการจัดประเภทรายการและวัดมูลค่า

การด้อยค่าของเครื่องมือทางการเงิน (Impairment) เป็นการประเมินความเสี่ยงด้านเครดิตของตราสารหนี้ที่ลงทุนว่าความเสี่ยงด้านเครดิตมีการเปลี่ยนแปลงไปจากวันที่ลงทุนครั้งแรกหรือไม่โดยการกำหนดสถานะ (Stage) ของตราสารหนี้ ซึ่งมีทั้งหมด 3 ระดับ แต่ละระดับมีความหมายดังนี้ ระดับ 1 หมายถึง ความเสี่ยงด้านเครดิตยังไม่เพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ ระดับ 2 หมายถึง ความเสี่ยงด้านเครดิตเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ และ

ระดับ 3 หมายถึง ความเสี่ยงด้านเครดิตมีหลักฐานการด้อยค่าที่เป็นรูปธรรม ซึ่งการเปลี่ยนแปลงสถานะจะส่งผลต่อการรับรู้ผลขาดทุนด้านเครดิตหรือค่าเผื่อการด้อยค่า

แนวปฏิบัติที่นำเสนอในรายงานฉบับนี้ เป็นแนวทางการพิจารณาที่อ้างอิงกับคุณลักษณะของตราสารหนี้ประเภทต่างๆ ของไทยในปัจจุบันภายใต้กรอบมาตรฐานการรายงานทางการเงิน ฉบับที่ 9 เรื่องเครื่องมือทางการเงิน (TFRS 9) หากผู้อ่านมีความไม่แน่ใจใดๆ ในแนวทางการพิจารณาที่นำเสนอในรายงานฉบับนี้ ให้ยึดตาม TFRS 9 เป็นสำคัญ

2. หลักการพิจารณาตราสารหนี้ภายใต้เกณฑ์และเงื่อนไขกระแสเงินสดตามสัญญาของสินทรัพย์ทางการเงิน (SPPI: Solely Payment of Principal and Interest)

ก่อนที่จะพิจารณาตราสารหนี้ภายใต้เกณฑ์และเงื่อนไข SPPI ตราสารเหล่านั้นต้องผ่านการพิจารณาแล้วว่าเป็นเครื่องมือทางการเงินที่ถูกระบุในบริบทของการเป็นตราสารหนี้

การพิจารณาตราสารหนี้ภายใต้เกณฑ์ SPPI มีหลักการพิจารณาตาม TFRS 9 ย่อหน้าที่ ข4.1.7 ถึง ข4.1.12 นั่นคือ ตราสารหนี้ใดๆ ที่มีลักษณะของ **กระแสเงินสดตามสัญญา** เป็นการจ่ายเพียงเงินต้นและดอกเบี้ยจากยอดคงเหลือของเงินต้นที่เป็นไปตามการให้กู้ยืมโดยทั่วไป ซึ่งผลตอบแทนหรือดอกเบี้ยจะสะท้อนถึงมูลค่าเงินตามเวลา ความเสี่ยงด้านเครดิตนั้น ความเสี่ยงด้านสภาพคล่อง และต้นทุนการบริหารที่เกี่ยวข้องกับการถือสินทรัพย์ทางการเงินในช่วงระยะเวลาใดระยะเวลาหนึ่ง จะถือว่าตราสารหนี้นั้นสอดคล้องตามหลักเกณฑ์ SPPI ดังนั้น ตราสารหนี้ทั่วไปที่ไม่มีความซับซ้อน ได้แก่ ตราสารหนี้ที่มีกำหนดอายุ กำหนดอัตราดอกเบี้ย กำหนดงวดการจ่ายดอกเบี้ยและไม่มีสิทธิแปลง จะเป็นตราสารหนี้ที่มีลักษณะของกระแสเงินสดตามสัญญาที่สอดคล้องตามเกณฑ์ SPPI ส่วนตราสารหนี้ที่มีความซับซ้อนควรพิจารณาเป็นรายตราสารโดยเทียบเคียงกับ TFRS 9 ซึ่งสามารถสรุปตามตารางข้างล่างนี้

ตัวอย่างต่อไปนี้เป็นตัวอย่างการวิเคราะห์ตราสารหนี้ซับซ้อนที่มีการระบุไว้ใน TFRS 9 ย่อหน้าที่ ข4.1.13 ถึง ข4.1.16

No.	ชนิดตราสาร	ลักษณะของตราสาร	การวิเคราะห์
1.	ตราสารที่จ่ายดอกเบี้ยแบบลอยตัว (Floating rate note)	เป็นตราสารที่มีลักษณะสำคัญในเรื่องของการจ่ายอัตราดอกเบี้ยที่ผันแปรและมีวันครบกำหนดระบุไว้ โดยผู้กู้สามารถเลือกอัตราดอกเบี้ยตลาดได้อย่างต่อเนื่อง เช่น ณ วันที่ปรับอัตราดอกเบี้ยแต่ละครั้ง ผู้กู้สามารถเลือกจ่ายดอกเบี้ย LIBOR สำหรับระยะเวลา 3 เดือนในช่วงเวลา 3 เดือน หรือจ่ายดอกเบี้ย LIBOR สำหรับระยะเวลา 1 เดือนในช่วงเวลา 1 เดือนได้	หากใช้เทอมของอัตราดอกเบี้ยอ้างอิงที่สอดคล้องกับงวดการจ่าย เช่น BOT202A ที่อ้างอิงกับดอกเบี้ย BIBOR 3 เดือนสำหรับงวดการจ่ายดอกเบี้ยทุกไตรมาส เป็นต้น จะถือว่าเป็นไปตามข้อกำหนด SPPI
2.	พันธบัตรชดเชยเงิน-เพื่อ (Inflation-linked bond)	เป็นหุ้นกู้ที่มีวันครบกำหนดระบุไว้ การจ่ายเงินต้นและดอกเบี้ยจากยอดคงเหลือของเงินต้น อ้างอิงกับดัชนีเงินเฟ้อบนสกุลเงินเดียวกับสกุลเงินของตราสารที่ออก ทั้งนี้การอ้างอิงกับเงินเฟ้อไม่มีลักษณะเป็นการปรับมูลค่าทางการเงินและเงินต้นได้รับการคุ้มครอง	- การอ้างอิงการจ่ายเงินต้นและดอกเบี้ยจากยอดคงเหลือของเงินต้นกับดัชนีเงินเฟ้อซึ่งไม่มีลักษณะเป็นการปรับมูลค่าทางการเงินตามตัวแปรอื่น เช่น ผลการดำเนินงานของลูกหนี้ เป็นการปรับมูลค่าเงินตามเวลาให้เป็นปัจจุบัน ดอกเบี้ยที่จ่ายจึงเป็นผลตอบแทนสำหรับมูลค่าเงินตามเวลาของยอดคงเหลือของเงินต้น จึงถือว่าเป็นไปตามข้อกำหนด SPPI
3.	หุ้นกู้ชั่วนิรันดร์ (Perpetual bond)	เป็นตราสารที่ไม่มีวันครบกำหนด ผู้ออกตราสารเลื่อนจ่ายดอกเบี้ยโดยไม่มีเงื่อนไข มีสิทธิไถ่ถอนได้ก่อนกำหนดตามช่วงเวลาที่จะระบุไว้โดยจ่ายคืนเงินต้นตามมูลค่าหน้าตั๋วบวกด้วยดอกเบี้ยค้างชำระ (ถ้ามี)	- หากผู้ออกตราสารเลื่อนการจ่ายดอกเบี้ย และดอกเบี้ยที่รอดำเนินการนั้นจะไม่ถูกสะสมเป็นดอกเบี้ยที่เพิ่มขึ้น ดังนั้น ดอกเบี้ยของตราสารจึงไม่ถูกพิจารณาสำหรับมูลค่าเงินตามเวลาของยอดคงเหลือของเงินต้น จึงถือว่าไม่เป็นไปตามข้อกำหนด SPPI - หากมีการคิดดอกเบี้ยสะสมบนดอกเบี้ยค้างจ่าย

			ในกรณีดังกล่าว กระแสเงินสดตามสัญญาอาจจัดเป็นการจ่ายเงินต้นและดอกเบี้ยจากยอดคงเหลือของเงินต้น จึงถือว่าเป็นไปตามข้อกำหนด SPPI
4.	หุ้นกู้แปลงสภาพ (Convertible bond)	เป็นหุ้นกู้แปลงสภาพที่สามารถแปลงจากหุ้นกู้เป็นตราสารทุนของผู้ออกตราสารในจำนวนหน่วยที่ระบุไว้	- หุ้นกู้แปลงสภาพที่กำหนดจำนวนตราสารทุนที่สามารถแปลงสภาพได้ จะมีกระแสเงินสดตามสัญญาเกิดขึ้นที่ไม่จัดเป็นการจ่ายเงินต้นและดอกเบี้ยจากยอดคงเหลือของเงินต้น เนื่องจากกระแสเงินสดแสดงให้เห็นถึงผลตอบแทนที่ไม่สอดคล้องกับการให้กู้ยืมโดยทั่วไป เช่น ผลตอบแทนสัมพันธ์กับมูลค่าของตราสารทุนของผู้ออกตราสาร จึงถือว่าไม่เป็นไปตามข้อกำหนด SPPI
5.	ตราสารเงินกองทุน (Basel III bond)	เป็นตราสารออกโดยธนาคารที่อยู่ภายใต้การกำกับดูแลของธนาคารแห่งประเทศไทย (ธปท.) และมีการระบุระยะเวลาครบกำหนด ตราสารจ่ายดอกเบี้ยในอัตราคงที่ และกระแสเงินสดตามสัญญาไม่สามารถเปลี่ยนแปลงได้ ผู้ออกอยู่ภายใต้ข้อกำหนดซึ่งอนุญาตหรือกำหนดให้ธปท. เรียกเก็บขาดทุนจากตราสารที่ถือโดยผู้ลงทุนสำหรับตราสารบางประเภทซึ่งรวมถึงตราสารชนิดนี้เมื่อเกิดสถานการณ์ที่ระบุไว้เฉพาะ เช่น ธปท. มีอำนาจที่จะลดมูลค่าของราคาที่ตราไว้ของตราสารชนิดนี้ หรือแปลงตราสารเหล่านี้เป็นหุ้นสามัญของผู้ออกในจำนวนที่ระบุไว้แน่นอน ถ้าธปท. พิจารณาว่าผู้ออกตราสารประสบปัญหา	- หากข้อบังคับที่กำหนดโดยองค์กรภาครัฐเรื่องการเรียกเก็บขาดทุนจากผู้ถือตราสารชนิดนี้มีการระบุอย่างชัดเจนถึงเกณฑ์ที่ต้องดำรงไว้ในสัญญา จะพิจารณาว่าไม่เป็นไปตามเกณฑ์ SPPI

		ด้านการเงินอย่างรุนแรง และต้องการ เงินทุนสำรองตามข้อกำหนดกฎหมาย เพิ่มขึ้น หรือล้มละลาย	
6.	หุ้นกู้ Securitization (Securitized bond)	เป็นตราสารที่มีลักษณะสำคัญในเรื่อง ของกระแสเงินที่ได้รับจากกองสินทรัพย์ ที่นำมาจ่ายเป็นผลตอบแทนและคืนเงิน ต้นให้แก่ผู้ลงทุน	ผู้ลงทุนต้องพิจารณาว่ากระแสเงินสดตามสัญญา ของหุ้นกุดังกล่าวจัดเป็นการจ่ายเงินต้นและ ดอกเบี้ยจากยอดคงเหลือของเงินต้นหรือไม่ หาก หุ้นกุดังกล่าวมีเงื่อนไขซึ่งก่อให้เกิดกระแสเงินสด หรือจำกัดกระแสเงินสดในลักษณะที่ไม่สอดคล้อง กับการจ่ายเงินที่แสดงถึงเงินต้นและดอกเบี้ย ให้ ถือว่าหุ้นกุดังกล่าวไม่เป็นไปตามเงื่อนไข <i>SPPI</i> โดยสรุป หากหุ้นกุดังกล่าวมีโครงสร้างการส่งผ่าน กระแสเงินจากกองสินทรัพย์ไปยังนักลงทุนแบบ <i>Pay-through</i> ที่นักลงทุนจะได้รับกระแสเงินสด ที่แน่นอนในอัตราที่กำหนด ให้ถือว่าหุ้นกุดังกล่าว เป็นไปตามเงื่อนไข <i>SPPI</i> ส่วนในกรณีที่หุ้นกุดังกล่าวมีโครงสร้างการส่งผ่าน กระแสเงินจากกองสินทรัพย์ไปยังนักลงทุนแบบ <i>Pass-through</i> ที่นักลงทุนจะได้รับกระแสเงินสด <u>ไม่</u>แน่นอนขึ้นอยู่กับมูลค่ากระแสเงินที่ได้รับจริง จากกองสินทรัพย์ ให้ถือว่าหุ้นกุดังกล่าว<u>ไม่</u>เป็นไป ตามเงื่อนไข <i>SPPI</i>

ตัวอย่างต่อไปนี้เป็นตัวอย่างการวิเคราะห์ตราสารหนี้ซับซ้อนภายใต้เกณฑ์ SPPI ย่อหน้าที ข4.1.7 ถึง ข4.1.12 ของ TFRS 9 และเป็นข้อสรุปจากการประชุมผู้ร่วมตลาดที่จัดโดยสมาคมตลาดตราสารหนี้ไทย

No.	ชนิดตราสาร	ลักษณะของตราสาร	การวิเคราะห์
1.	หุ้นกู้ที่ให้สิทธิผู้ออกในการไถ่ถอนก่อนกำหนด (Callable bond)	เป็นตราสารที่มีลักษณะสำคัญที่ผู้ออกหุ้นกู้มีสิทธิที่จะเรียกไถ่ถอนได้ก่อนครบกำหนดโดยการไถ่ถอนอาจจะเป็นบางส่วนหรือทั้งหมด ซึ่งการจ่ายเงินต้นอาจรวมเงินชดเชยการเรียกไถ่ถอนก่อนกำหนด	ลักษณะของหุ้นกู้ประเภทที่มีสิทธิแฝง Call option ที่ให้สิทธิแก่ผู้ออกหุ้นกู้ในการไถ่ถอนก่อนครบกำหนด มิได้หมายความว่ากระแสเงินสดตามสัญญาจะไม่จัดเป็นการจ่ายเงินต้นและดอกเบี้ยจากยอดคงเหลือของเงินต้น เว้นแต่ในกรณีที่จำนวนเงินตามสิทธิที่จะซื้อคืนมิได้สะท้อนถึงการจ่ายเงินต้นและดอกเบี้ยจากยอดคงเหลือของเงินต้น ทั้งนี้ แม้ว่าจำนวนเงินตามสิทธิที่จะซื้อคืนจะได้รวมจำนวนเงินที่ชดเชยให้กับผู้ถือตราสารสำหรับการยกเลิกสัญญาก่อนกำหนด กระแสเงินสดตามสัญญาในกรณีดังกล่าวก็อาจจัดเป็นการจ่ายเงินต้นและดอกเบี้ยจากยอดคงเหลือของเงินต้นได้ นอกจากนี้สิทธิการไถ่ถอนก่อนกำหนดของผู้ออกเป็นลักษณะที่กำหนดไว้ตั้งแต่ต้น โดยความเสี่ยงดังกล่าวได้สะท้อนไปในอัตราดอกเบี้ยหน้าตัว (คูปอง) ซึ่งผู้ลงทุนรับรู้ตั้งแต่แรก ดังนั้นตราสารลักษณะดังกล่าวจึงไม่ขัดกับเกณฑ์ SPPI
2.	หุ้นกู้ที่ให้สิทธิผู้ลงทุนในการไถ่ถอนก่อนกำหนด (Puttable bond)	เป็นตราสารที่มีลักษณะสำคัญที่ผู้ลงทุนมีสิทธิที่จะขอไถ่ถอนได้ก่อนครบกำหนดโดยการไถ่ถอนอาจจะเป็นบางส่วนหรือทั้งหมด	ลักษณะของหุ้นกู้ประเภทที่มีสิทธิแฝง Put option ที่ให้สิทธิแก่ผู้ลงทุนในการไถ่ถอนก่อนครบกำหนด มิได้หมายความว่ากระแสเงินสดตามสัญญาจะไม่จัดเป็นการจ่ายเงินต้นและดอกเบี้ยจากยอดคงเหลือของเงินต้น เว้นแต่ในกรณีที่จำนวนเงินตามสิทธิที่ผู้ลงทุนจะได้รับเมื่อคืนตราสารหนี้กลับไปยังผู้ออกก่อนครบกำหนดมิได้สะท้อนถึงการจ่ายเงินต้นและดอกเบี้ยจากยอด

			คงเหลือของเงินต้น นอกจากนี้สิทธิการคืนตราสารหนี้ก็กลับไปยังผู้ออกก่อนครบกำหนดนี้เป็นลักษณะที่กำหนดไว้ตั้งแต่ต้น โดยความเสี่ยงดังกล่าวได้สะท้อนไปในอัตราดอกเบี้ยหน้าตัว (คูปอง) ซึ่งผู้ลงทุนรับรู้ตั้งแต่แรก ดังนั้นตราสารดังกล่าวจึงไม่ขัดกับเกณฑ์ SPPI
3.	หุ้นกู้ที่มีอนุพันธ์แฝง (Structured note)	เป็นตราสารที่มีลักษณะสำคัญที่การจ่ายผลตอบแทนจะอ้างอิงกับตัวแปรที่กำหนด เช่น ราคาหุ้น ราคาสินค้าโภคภัณฑ์ อัตราแลกเปลี่ยน ราคาของเครื่องมือทางการเงินอื่น เป็นต้น ส่งผลให้อัตราผลตอบแทนของตราสารมีความผันผวนขึ้นอยู่กับการเปลี่ยนแปลงของตัวแปรอ้างอิง	ผู้ลงทุนต้องพิจารณาว่ากระแสเงินสดตามสัญญาของหุ้นกุดังกล่าวจัดเป็นการจ่ายเงินต้นและดอกเบี้ยจากยอดคงเหลือของเงินต้นหรือไม่ โดยหุ้นกุดังกล่าวมีเงื่อนไขซึ่งก่อให้เกิดกระแสเงินสดหรือจำกัดกระแสเงินสดในลักษณะที่ไม่สอดคล้องกับการจ่ายเงินที่แสดงถึงเงินต้นและดอกเบี้ย ให้ถือว่าหุ้นกุดังกล่าวไม่เป็นไปตามเงื่อนไข SPPI

3. การพิจารณาสถานะตั้งต้นของตราสารหนี้ที่ลงทุนและการเปลี่ยนสถานะตามความเสี่ยงด้าน

เครดิต

หากตราสารหนี้ที่ลงทุนถูกจัดประเภทและวัดมูลค่าในรูปแบบราคาทุนตัดจำหน่าย (Amortized Cost - AC) หรือ มูลค่ายุติธรรมผ่านกำไรขาดทุนเบ็ดเสร็จอื่น (Financial Asset at Fair Value through Other Comprehensive Income - FVOCI) กิจการจะต้องมีการตั้งสำรองเพื่อการด้อยค่าหรือรับรู้ผลขาดทุนจากการด้อยค่า ทำให้ตราสารหนี้ที่ถูกจัดประเภทการวัดมูลค่าด้วยสองรูปแบบดังกล่าวต้องถูกกำหนดสถานะ (Stage) ตั้งต้นเมื่อกิจการเริ่มลงทุน และต้องพิจารณาการเปลี่ยนแปลงสถานะเมื่อความเสี่ยงด้านเครดิตมีการเปลี่ยนไปโดยไม่จำเป็นต้องรอให้เหตุการณ์ด้านเครดิตเกิดขึ้นก่อน กิจการจะต้องบันทึกผลขาดทุนด้านเครดิตที่คาดว่าจะเกิดขึ้นและบันทึกการเปลี่ยนแปลงในผลขาดทุนด้านเครดิตที่คาดว่าจะเกิดขึ้นอย่างสม่ำเสมอ โดยจำนวนผลขาดทุนด้านเครดิตที่คาดว่าจะเกิดขึ้นจะถูกวัดมูลค่าใหม่ทุกวันที่ยางานเพื่อสะท้อนการเปลี่ยนแปลงของความเสี่ยงด้านเครดิตจากที่เคยรับรู้รายการเมื่อเริ่มแรก เพื่อนำเสนอข้อมูลเกี่ยวกับผลขาดทุนด้านเครดิตที่คาดว่าจะเกิดขึ้นอย่าง

ทันเวลามากขึ้น ทั้งนี้ตราสารหนี้ที่จะมีการกำหนดสถานะเพื่อตั้งสำรองเพื่อการด้อยค่าเหล่านี้จะต้องไม่ถูกจัดเป็นสินทรัพย์ทางการเงินที่มีการด้อยค่าด้านเครดิตเมื่อซื้อหรือเมื่อกำเนิด (*Not Purchased or Originated Credit-Impaired Financial Assets: POCI*)

การตั้งสำรองเพื่อการด้อยค่าของตราสารหนี้ในสถานะ (Stage) ต่างๆ มีดังนี้

- **Stage 1** หมายถึง ความเสี่ยงด้านเครดิตยังไม่เพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญนับตั้งแต่กิจการมีการรับรู้รายการเมื่อเริ่มลงทุนหรือความเสี่ยงด้านเครดิตอยู่ในระดับต่ำ กิจการจะต้องรับรู้ผลขาดทุนด้านเครดิตที่คาดว่าจะเกิดขึ้นใน 12 เดือนข้างหน้า (12-Month Expected Credit Loss) และการคำนวณดอกเบี้ยรับจะคำนวณจากมูลค่าตามบัญชีขั้นต้น โดยไม่มีการปรับลดผลขาดทุนด้านเครดิตที่คาดว่าจะเกิดขึ้น
- **Stage 2** หมายถึง ความเสี่ยงด้านเครดิตเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญนับตั้งแต่กิจการมีการรับรู้รายการเมื่อเริ่มลงทุนหรือความเสี่ยงด้านเครดิตไม่ได้อยู่ในระดับต่ำ กิจการจะต้องรับรู้ผลขาดทุนด้านเครดิตที่คาดว่าจะเกิดขึ้นตลอดอายุของตราสาร (Lifetime Expected Credit Loss) และการคำนวณดอกเบี้ยรับจะเหมือนกับใน Stage 1
- **Stage 3** หมายถึง ความเสี่ยงด้านเครดิตของกิจการเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญและมีหลักฐานชัดเจนถึงการด้อยค่าด้านเครดิต กิจการจะต้องรับรู้ผลขาดทุนด้านเครดิตที่คาดว่าจะเกิดขึ้นตลอดอายุของตราสาร (Lifetime Expected Credit Loss) เหมือนกับใน Stage 2 แต่การคำนวณดอกเบี้ยรับจะคำนวณจากมูลค่าตราสารหลังหักผลขาดทุนด้านเครดิต (คือ มูลค่าตามบัญชีขั้นต้นหักด้วยค่าเผื่อการด้อยค่า)

จากการประชุมกับผู้ร่วมตลาด ที่ประชุมเห็นไปในแนวทางเดียวกันว่า การกำหนดสถานะ (Stage) ณ วันที่รับรู้เริ่มต้นสำหรับตราสารหนี้ที่ลงทุนครั้งแรก ควรกำหนดให้ตราสารหนี้มีสถานะตั้งต้นที่ Stage 1 ทั้งตราสารหนี้ที่อยู่ในกลุ่มน่าลงทุน (Investment grade) และกลุ่มต่ำกว่าน่าลงทุน (Below investment grade) ที่รวมถึงตราสารหนี้ที่ไม่จัดอันดับเครดิต (Non-rated) เพราะความเสี่ยงต่างๆ ของตราสารได้ถูกชดเชยและสะท้อนอยู่ในอัตราดอกเบี้ยหน้าตัว (คูปอง) แล้ว

การเปลี่ยนแปลงสถานะของตราสารหนี้ ที่ประชุมมีความเห็นให้ขึ้นอยู่กับดุลพินิจของผู้ลงทุนแต่ละรายเป็นสำคัญที่ควรพิจารณาจากปัจจัยต่างๆ อย่างรอบคอบและเชื่อถือได้ โดยปัจจัยควรครอบคลุมในหลายมิติทั้งปัจจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ รวมถึงข้อมูลอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องทั้งในด้านเศรษฐกิจและการคาดการณ์ที่เพียงพอจะทำให้เชื่อได้ว่าตราสารหนี้ที่มีความเสี่ยงด้านเครดิตเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญใน Stage 2 หรือ Stage 3

แผนภาพ: สรุปการตั้งสำรองเพื่อการด้อยค่าตามการเปลี่ยนแปลงของสถานะ

	ระดับ 1	ระดับ 2	ระดับ 3
ความเสี่ยงด้านเครดิต	ความเสี่ยงด้านเครดิตไม่เพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญนับจากวันเริ่มแรก หรือ ความเสี่ยงด้านเครดิตอยู่ในระดับต่ำ	ความเสี่ยงด้านเครดิตเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญนับจากวันเริ่มแรก หรือ ความเสี่ยงด้านเครดิตไม่ได้อยู่ในระดับต่ำ	มีหลักฐานการด้อยค่าที่เป็นรูปธรรม
การรับรู้ผลขาดทุนด้านเครดิต (ค่าเผื่อการด้อยค่า)	รับรู้ผลขาดทุนด้านเครดิต ที่คาดว่าจะเกิดขึ้นใน 12 เดือนข้างหน้า 12M-ECL (Expected Credit Losses)	รับรู้ผลขาดทุนด้านเครดิต ที่คาดว่าจะเกิดขึ้นตลอดอายุตราสาร Lifetime-ECL	
การรับรู้รายได้ดอกเบี้ย	รายได้ดอกเบี้ยคำนวณจากมูลค่าตราสารตามบัญชีขั้นต้น โดยยังไม่มี การหักลบ ผลขาดทุนด้านเครดิตที่คาดว่าจะเกิดขึ้น (Gross basis) <ตัวอย่าง> - มูลค่าตราสารตามบัญชีขั้นต้น = 1,000,000 บาท - ค่าเผื่อการด้อยค่า (ECL) = 200,000 บาท * ยอดเงินที่ใช้คำนวณรายได้ดอกเบี้ย = 1,000,000 บาท		รายได้ดอกเบี้ยคำนวณจากมูลค่าตราสารตามบัญชีขั้นต้น โดยหักลบผลขาดทุนด้านเครดิตที่คาดว่าจะเกิดขึ้น (Net Basis) <ตัวอย่าง> - มูลค่าตราสารตามบัญชีขั้นต้น = 1,000,000 บาท - ค่าเผื่อการด้อยค่า (ECL) = 200,000 บาท * ยอดเงินที่ใช้คำนวณรายได้ดอกเบี้ย = 800,000 บาท (1,000,000 – 200,000)

บรรณานุกรม

- รองศาสตราจารย์ ดร.สมชาย สุภัทรกุล ประธานคณะกรรมการกำหนดมาตรฐานการบัญชี, บทความ ความรู้เกี่ยวกับ IFRS 9 สภาวิชาชีพบัญชี ในพระบรมราชูปถัมภ์, กรกฎาคม-ธันวาคม 2561
- สภาวิชาชีพบัญชี 2562 มาตรฐานการรายงานทางการเงินฉบับที่ 9 เครื่องมือทางการเงิน, ตามประกาศราชกิจจานุเบกษา วันที่ 21 ก.ย. 2561; <http://www.tfac.or.th/Article/Detail/78326>
- PWC, “IFRS 9 Financial instruments” (Thai General Insurance Association 2017) in Thai: page 14, 22-24, 63; https://www.tgia.org/upload/file_group/12/download_1191.pdf
- PWC, “IFRS 9, Financial Instruments Understanding the basics”: page 22-32; <https://www.pwc.com/gx/en/audit-services/ifrs/publications/ifrs-9/ifrs-9-understanding-the-basics.pdf>
- Grant Thornton, “Get ready for IFRS 9 Classifying and measuring financial instruments” (Issue 1 November 2015): page 13-20; <https://www.grantthornton.global/globalassets/1.-member-firms/global/insights/article-pdfs/ifrs/gti-get-ready-ifrs-9-issue-1-classifying-and-measuring-financial-instruments-upd.pdf>
- KPMG, “First Impression: IFRS 9 Financial Instrument” (September 2014): page 14-20, 25-26; <https://home.kpmg/content/dam/kpmg/pdf/2014/09/first-impressions-IFRS9.pdf>
- EY, “Classification of financial instruments under IFRS 9” (May 2015): page 41-56; [https://www.ey.com/Publication/vwLUAssets/Applying_IFRS:_Classification_of_financial_instruments_under_IFRS_9./\\$File/Apply-FI-May2015.pdf](https://www.ey.com/Publication/vwLUAssets/Applying_IFRS:_Classification_of_financial_instruments_under_IFRS_9./$File/Apply-FI-May2015.pdf)
- MNP LLP, “An Overview of the Impairment Requirements of IFRS 9 Financial Instruments” (February 2017): page 7; <https://www.mnp.ca/SiteAssets/media/PDFs/APSG/2017-03-IFRS-9-Impairment-Guide.pdf>
- MNP LLP, “An Overview of the New Financial Asset Classification and Measurement Requirements of IFRS 9 *Financial Instruments*” (January 2016): page 3-13;

<https://www.mnp.ca/Style%20Library/mnp/images/pdf/2016%2001%20IFRS%209%20Classification%20Guide%20-%20FINAL.pdf>

- BDO, “IFRS in Practice 2018 IFRS 9 Financial Instruments”: page 15-21;
https://www.bdo.se/BDO_SE/media/bdo/Dokument/IFRS/IFRS9-Financial-Instruments-2018.pdf
- European Parliament’s Policy Department A: Economic and Scientific Policy, “Impairment of Greek Government Bonds under IAS 39 and IFRS 9” (2015): page 15-35;
[http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2015/563462/IPOL_STU\(2015\)563462_EN.pdf](http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2015/563462/IPOL_STU(2015)563462_EN.pdf)